

NOTER

Länkar till artiklar, rapporter med mera finns klickbara via www.bjornsundin.se

Det saknas säkert källhänvisningar i boken. Har du någon fråga kan skicka den till bjorn@bjornsundin.se. Notförteckningen uppdateras och kompletteras på www.bjornsundin.se

1 ”The looks of a winner: Beauty and electoral success”, Journal of Public Economics, Volume 94, Issues 1–2, 2010, Niclas Berggren, Henrik Jordahl, Panu Poutvaara.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S004727270900142X>

2 Forskaren Solomon Asch myntade ”halo-effekten” 1946 och denna har styrkts gång på gång i efterföljande vetenskapliga studier. Hamermesh och Biddle visade, 1995, att anställda med mer än genomsnittligt utseende tjänade mer.

3 *”While individual and cross-cultural differences exist” ... ”this politically correct view of beauty is to some extent false. In fact, agreement between individuals is one of the best-documented and most robust findings in facial attractiveness research since the 1970s. Across many studies it has been found that there is a high degree of agreement from individuals within a particular culture and also high agreement between individuals from different cultures”. ”If different people can agree on which faces are attractive and which are not attractive when judging faces of varying ethnic background, then this suggests that people everywhere are all using the same, or at least similar, criteria in their judgements.”* Little, Jones, DeBruine, *”Facial attractiveness: evolutionary based research.”*
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3130383/>

4 System 1 och System 2 beskrivs utförligt i Daniel Kahnemans ”Tänka, snabbt och långsamt”, Volante, 2017. Boken är ett måste om man vill förstå hur vi tenderar dra felaktiga och förhastade slutsatser.

5 En Novus-undersökning 2022 visade att 47 procent vet att hälso- och sjukvården är regionernas ansvar, 41 procent tror att ansvaret är riksdagens, 11 procent tror att det är kommunernas. 48 procent vet vilket parti som styr i regionen de bor.
<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/sa-lag-kunskap-har-svenskarna-om-sin-viktigaste-valfraga-ett-stort-problem>

6 ”Magnetkamera” heter egentligen magnetresonanstomografi. I boken används även ordet ”magnetröntgen”, trots att metoden inte använder röntgenstrålning. Ordet är dock välkänt, liksom förkortningen MRI. Tekniken utvecklades i början av 1970-talet och belönades med Nobelpriset 2003, då Paul Lauterbur och Peter Mansfield prisades för sitt arbete på området. Först på 1980-talet började man använda MRI i sjukvården.

7 ”Mona Sahlin sa ’häftigt’ – inte sextigt”, ledarskribenten Dag Gustavsson rättar sig själv i Hallandsposten, som också tar upp andra felciteringar, 2023-11-02.
<https://www.hn.se/asikter/ledare/mona-sahlin-sa-haftigt-inte-sexigt.cadaa512-7f54-4748-bf67-0092f60486cb>

⁸ ”Att skapa stereotyper är inte en form av lata tankar som tar en gemväg. Det är inte medvetna tankar över huvudtaget.” Robert Sapolsky, ”Varför vi beter oss som vi gör - Biologin bakom människans bästa och sämsta sidor”, Natur & Kultur, 2018, sid 373-374)

⁹ Robert Sapolsky skriver: ”Att vara rädd för att den Dom-person som är på väg fram till oss också kommer att råna oss bygger på affekt. Men att vara rädd för att Dom kommer att ta våra jobb, manipulera våra banker, urvattna våra blodslinjer, göra våra barn homosexuella och så vidare, det kräver däremot ett framtidsorienterat tänkande som bygger på ekonomi, sociologi, statsvetenskap och pseudovetenskap. Vi och Dom-tänkande kan uppstå ur den kognitiva förmågan att generalisera, föreställa sig framtiden, sluta sig till dolda motiv och att använda språket för att få dessa tankar att gå ihop tillsammans med andra Vi-personer.”...”Automatiken i Vi- och Dom-tänkandet framgår av hur snabbt amygdala och insula skapar den typen av indelningar. Hjärnans känslomässiga påverkan kommer före den medvetna medvetenheten. Eller också uppstår aldrig en medveten medvetenhet, som när det handlar om subliminala stimuli.”

¹⁰ Studier av Elizabeth Phelps, återgivna av Robert Sapolsky.

¹¹ Symboler eller markörer kan bära betydelsen istället för det som symbolen betecknar, gruppstillhörigheten kan skapas godtyckligt men sedan kopplas till meningsfulla skillnader i värderingar. Den godtyckliga signalen kan sedan leda till en belöning i hjärnan: i det mesolimbiska dopaminsystemet. Detta kan användas både i goda och onda syften. Robert Sapolsky beskriver det utförligt på sidorna 364-365.

¹² Gina Gustavssons studie om svenska flaggan citeras från forskning.se, 2026-03-05: ”Svenska flaggan kan ena oss även om vi tycker olika politiskt”. Artikelns bygger på en nyhet från Uppsala universitet.
<https://forskning.se/2026/03/05/svenska-flaggan-en-enande-kraft/>

¹³ Testet gjorde med Bush- och Kerry-väljare 2004. Drew Westen beskriver experimentet i boken ”The political brain – The role of emotion in deciding the fate of the nation”, Public affairs, 2008

¹⁴ Robert Sapolsky skriver om det på sidan 369.

¹⁵ ”Appearance-based politics: Sex-typed facial cues communicate political party affiliation”, Carpinella, Johnson, 2013.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022103112001758>

¹⁶ Richard Lau and David Redlawsk (2001) visade att väljare med låg grad av politisk analys använder utseende som vägledning i högre grad.

¹⁷ ”Do Explicit Racial Cues Influence Candidate Preference? Complexion in the 2008 Campaign” Iyengar, Messing, Bailenson, Hahn, 2010.
Citat ur artikeln: ”The Human Relations Area Files database reveals that lighter skin is considered more attractive in 47 of 51 countries for which skin color was identified as a criterion for attractiveness (Russell et al., 1992). However, in the cross-cultural study cited above, all 12 sub-Saharan majority-black African cultures showed a preference for lighter skin, suggesting that the association between light complexion and attractiveness is not entirely attributable to socialization within a white culture.”
<https://pcl.sites.stanford.edu/sites/g/files/sbiybj22066/files/media/file/iyengar-racial-candidate.pdf>

¹⁸ Att komplettera en bild på en kandidat med mer information bidrar inte nödvändigtvis till annan bedömning om kompetens eller framgång. ”All we need is the candidate’s face: The irrelevance of information about political coalition affiliation and campaign promises”, Mannetti, Brizi, Belanger, Bufalari.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311908.2016.1268365>

¹⁹ I en intervju i DN konstaterar forskarna: ”*Det mest slående resultatet var att de kvinnliga politiker som i undersökningen bedömts som vackra också statistiskt hade större framgång i valen, säger forskaren Henrik Jordahl, som varit med och gjort studien. Av de kvinnor som valdes var 63 procent ”vackrare” än genomsnittet. Utseendet hade betydelse också när det gällde vilka män som blev valda, men inte lika mycket.*”
<https://www.dn.se/insidan/ar-snygga-politiker-klokare/>
Detta gäller den tidigare nämnda forskningsartikeln: Niclas Berggren, Henrik Jordahl, Panu Poutvaara ”The looks of a winner: Beauty and electoral success”.

²⁰ En studie från King och Leigh visade på större valframgångar för attraktiva manliga kandidater och forskarna hänvisade till ”dumb blonde syndrome”.

²¹ ”Early Processing of Gendered Facial Cues Predicts the Electoral Success of Female Politicians”, Hehman, Carpinella, Johnson, Leitner, Freeman, 2014.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1948550614534701>

²² Hehman, Carpinella, Johnson, Leitner, Freeman, 2014, enligt ovan.

²³ Stora delar av väljarkåren har inte tillräcklig kännedom om vare sig ideologi eller sakfrågor för att kunna göra meningsfulla avgöranden, Converse, s 258 i ”Political Psychology - Key Readings in Social Psychology”, red. Jost och Sidanius (2004), Psychology press.

²⁴ Hur personen ser på sin politiska hemvist sker utifrån flera perspektiv: där olika symboler och olika ideologiska utgångspunkter inte självklart går att hänvisa till en skala mellan exempelvis liberal och konservativ. Conniver och Feldman, s 280 i ”Political Psychology - Key Readings in Social Psychology”.

²⁵ Vuxna och barn tenderar att låta kandidaters utseende påverka deras bedömning om en person är kompetent eller lämplig för ett uppdrag. Antonakis & Dalgas, 2008.
https://www.researchgate.net/publication/24146159_Predicting_Elections_Child's_Play

²⁶ Listan redogör inte för exakta forskningsresultat, men utgår från forskning från bland andra: Converse (1964), Zaller (1992), Bartels (2005), Caplan (2007), Conover & Feldman (1981), Quattrone & Tversky (1988), McGuire (1985), Lodge & Taber (2005).

²⁷ Frank Luntz sa att han hade fel 2001 bland annat i en intervju med Politico, 2019.
<https://www.politico.com/story/2019/08/21/frank-luntz-wrong-climate-change-1470653>
Frank Luntz, ”Words That Work: It’s Not What You Say, It’s What People Hear”, 2007.

²⁸ Jon A. Krasnick och Donald R. Kinder gjorde studien. Iran-Contra-affären handlade om att USA sålt vapen till Iran och sedan, med hjälp av bulvaner i presidentens administration, skickat pengarna till Contras-gerillan som bekämpade Nicaraguas regering. Deras syfte var att testa teorin om priming med en verklig opinionsundersökning som underlag. Genom att jämföra de intervjuer som gjordes med amerikanska väljare före respektive efter avslöjandet, kunde forskarna konstatera att effekterna av priming kan visas även i väljarsympatier och inte endast i experiment i forskningsmiljö. Studien beskrivs i ”Altering the Foundations of Support for the President Through Priming”, ”Political Psychology - Key Readings in Social Psychology”, sidorna 206-210.

²⁹ ”Bytarmatriserna från Valundersökningarna är flitigt analyserade och avrapporterade — inte minst i rapporten ”Fyrtande väljare” — eftersom de till hälften bygger på ätråvärda paneldata: Hälften av de som ingår i de rullande tvärsnittspanelerna återintervjuas nämligen i samband med nästföljande val. Därför kan vi kompensera för de minnesfel som tenderar att uppträda när man ber väljare försöka minnas hur de röstade för fyra år sedan (minnesfelet brukar ligga kring 25 procent; var fjärde väljare kommer inte ihåg eller minns partivalet fel)”, Henrik Ekengren Oscarsson på sin hemsida, 2018.
<https://ekengrenoscarsson.com/2018/04/09/varifran-kom-sverigedemokraternas-valjare/>

³⁰ ”The Nature of Belief Systems in Mass Publics”, Philip E. Converse, University of Michigan, ur ”Political Psychology - Key Readings in Social Psychology”

³¹ ”Forskarna jämförde även politikerna med yrken som anses dra till sig talangfulla personer som verkställande direktör, medicinare, jurister och universitetsanställda samhällsvetare. – Då kan vi konstatera att kommunstyrelsens ordförande är i genomsnitt lika smart som verkställande direktörer i företag med mellan 25 och 250 anställda, säger Torsten Persson. De är lite mindre smarta än medicinare, jurister och samhällsvetare på universitet. Men de är betydligt bättre ledare. Resultaten gäller alla politiker och alla partier.”
<https://www.sverigesradio.se/artikel/fa-politiker-bor-i-socioekonomiskt-utsatta-omraden>
<https://www.forskning.se/2016/09/14/politiker-smartare-an-manniskor-i-allmanhet/>

³² Sidan om beslutsfattande i Daniel Kahneman, Olivier Sibony och Cass R Sunstein, ”Brus - Det osynliga felet som stör våra bedömningar – och vad du kan göra åt det”, Volante, 2021.

³³ ”Brus”, sidan 233.

³⁴ ”Rigidity of the Economic Right? Menu-Independent and Menu-Dependent Influences of Psychological Dispositions on Political Attitudes”, Malka, Soto, 2015.
https://www.academia.edu/103053394/Rigidity_of_the_Economic_Right_Menu_Independent_and_Menu_Dependent_Influences_of_Psychological_Dispositions_on_Political_Attitudes

³⁵ Olivola, Sussman, Tsetsos, Kang, and Todorov (2012) visade att högerväljare i högre grad väljer kandidat utifrån ”partitypiskt” utseende. Väljare som definieras som ”höger” föredrar kandidater med ”republikanskt” utseende, medan sambandet inte syntes hos väljare som var ”vänster”.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1948550611432770>

³⁶ ”Revisiting the rigidity-of-the-right hypothesis: A meta-analytic review”, Costello, Bowes, Baldwin, Malka, 2022.
https://www.researchgate.net/publication/355976140_Revisiting_the_rigidity-of-the-right_hypothesis_A_meta-analytic_review

³⁷ GAL-TAN-skalan började användas runt sekelskiftet men fick visst genomslag i Sverige först i mitten av 2010-talet. 2018 utsågs begreppet till årets nyord.

³⁸ "Field of Education and Political Behavior: Predicting GAL/TAN Voting", Hooghe, Marks, Kamphorst, American Political Science Review, 2024.
https://hooghe.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/11492/2024/06/2024_hooghe-et-al_APSR-field-of-education-and-political-behavior.pdf

³⁹ Biologin i hjärnan bidrar - som så ofta - till att ge ledtrådar om såväl mobbing, som misshandel, kravaller och annat. Exemplet är hämtat ur Robert Sapolskys bok.

⁴⁰ Podden Hidden Brain om äckel mars 2026: "Yuck! The Science of Disgust", intervju med psykologen David Pizarro.
<https://podcasts.apple.com/se/podcast/yuck-the-science-of-disgust/id1028908750?i=1000754073496&r=512.652>

⁴¹ I debatten inför presidentvalet i USA, 10/9 2024 påstod den Republikanske kandidaten Donald Trump att invandrare i Springfield, Ohio åt husdjur: "*In Springfield, they're eating the dogs, the people that came in, they're eating the cats, they're eating the pets of the people that live there.*" Från Hidden Brain: "Yuck! The Science of Disgust".

⁴² Den konservativa journalisten Megan Kelly var en av moderatorerna i en av debatterna inför presidentvalet i USA mellan Donald Trump och Hillary Clinton 2016. Donald Trump var missnöjd med Kellys frågor: "*She gets out and she starts asking me all sorts of ridiculous questions and, you know, you could see there was blood coming out of her eyes, blood coming out of her wherever.*" Från Hidden Brain: "Yuck! The Science of Disgust".

⁴³ I fängelseexperimentet i Stanford, 1971, visade Philip Zimbardo och hans kollegor att enskilda individer kan agera grymt och plåga studenter som spelade fångar, givet "rätt" förutsättningar och instruktioner. I Milgrams lydnadsexperiment, 1963, visade Stanley Milgram att "vem som helst" kan förmås att ge elstötar till en försöksperson, även om de tror att elstöterna är farliga för personen. Både Zimbardo och Milgram ville ha svar på hur vanliga människor kunde begå sådana grymheter som gjordes under andra världskriget. Och även fortsatt, skulle det visa sig.

⁴⁴ Karin Jensen, docent i klinisk neurovetenskap vid Karolinska institutet, intervjuas i Forskning och Framsteg, oktober 2022.
<https://fof.se/artikel/placebo-funkar-aven-nar-du-vet-att-det-ar-fejk/>

⁴⁵ Jesper Strömbäck och hans kollegor på Göteborgs universitet ska undersöka saken i ett stort forskningsprojekt som avslutas 2028. Projektet ska bland annat undersöka kopplingen mellan digitala medier och konspirationsteorier.
<https://www.gu.se/nyheter/konspirationsteorier-i-fokus-for-ny-forskning>

⁴⁶ Den färglära (DISC) som föreläsaren Thomas Eriksson sedan 2014 tjänar stora pengar på att prata och skriva om har inget vetenskapligt stöd - den är ursprungligen skapad av William Moulton Marston, mer känd för att ha skapat seriefiguren "Wonder Woman" och att hans DISC-modell till stor del utgick från sexuella preferenser.

⁴⁷ Modellen bygger på fem faktorer som identifierats utifrån enorma mängder data: extraversion, neuroticism, välvillighet, samvetsgrannhet och öppenhet. Alla människor har olika mycket/lite av dessa personlighetsdrag. Vill du läsa mer om femfaktors-modellen (Big Five) rekommenderar jag ”Vem är du?” av Anna Däderman och Petri Kajonius (Fri tanke, 2020).

⁴⁸ Kent Werne går igenom konspirationsteorier genom historien - och i nutid - i böckerna ”Allt är en konspiration”, Ordfront, 2018, och ”Konspirationsfeber”, Ordfront, 2021.

⁴⁹ För dom som har ett stort behov av att skapa struktur erbjuder konspirationsteorier i allmänhet - och Illuminati-mytten i synnerhet - en berättelse som skapar struktur i en tillvaro som kan verka både plottrig och kaosartad. Detta anses ge en tendens till mer konservativa värderingar (höger i höger-vänster-skalan). Mer i artikel av Neuberg & Newsom (1993), ”Personal need for structure: Individual differences in the desire for simple structure.”
https://www.researchgate.net/publication/232498015_Personal_need_for_structure_Individual_differences_in_the_desire_for_simple_structure

⁵⁰ Det är en fin tanke att strategibeslut ska fattas bakom en ”slöja av okunnighet” om andras val, preferenser eller utgångspunkter, som filosofen John Rawls beskrev det.

⁵¹ ”Den allmänna opinionens natur”, Henrik Ekengren Oscarsson, blogg juni 2025.
<https://ekengrenoscarsson.com/2025/06/29/den-allmanna-opinionens-natur/>

⁵² ”Våra åsikter påverkar hur bra vi kan tolka fakta i politiska frågor”, artikel på DN Debatt av Arvid Erlandsson, Therese Lind, Gustav Tinghög och Daniel Västfjäll, Linköpings universitet.
<https://www.dn.se/debatt/vara-asikter-paverkar-hur-bra-vi-kan-tolka-fakta-i-politiska-fragor/>

⁵³ Pressmeddelande från regeringen, januari 2024.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/01/atgarder-for-att-motverka-overskuldssattning/>

⁵⁴ Benjamin Dousa och Patrick Krassén, Företagarna, i debattartikel på dagensjuridik.se
<https://www.dagensjuridik.se/debatt/avskaffade-ranteavdrag-tank-om-finansdepartementet/>

⁵⁵ Rapport från IHE, Institutet för Hälso- och sjukvårdsekonomi, tillsammans med Cancerfonden och Skandia, 2017.
<https://www.cancerfonden.se/nyhet/sa-mycket-kostar-rokningen-samhället>

⁵⁶ Anders Hansen skrev i Läkartidningen (april 2014) om studien av Been mfl, Lancet.
<https://lakartidningen.se/vetenskap/goda-effekter-av-rokforbud-pa-offentliga-platser/>

⁵⁷ Många medier rapporterade om nyheten, bland annat SR: ”*Det är nu mindre än fem procent av invånarna i Sverige som röker. Enligt Världshälsoorganisationen räknas Sverige därför som ett rökfritt land. Förbundet CAN gör rapporter varje år om svenskarnas rökning. Detta är första gången som rapporten visar att mindre än fem procent röker varje dag.*”
<https://www.sverigesradio.se/artikel/mindre-an-fem-procent-av-svenskarna-ar-rokare>

⁵⁸ Om generationsförbud i Storbritannien, artikel från biblioteket i House of Lords.
<https://lordslibrary.parliament.uk/smoke-free-legislation-the-uk-and-new-zealand/>

⁵⁹ Maldiverna inför generationsförbud mot tobak, pressmeddelande från hälsoministeriet.

<https://health.gov.mv/en/press-releases/noobsbayaan-jenerevshanal-beyn-on-tobeykoa>

⁶⁰ "I Sverige dör varje år 12 000 personer i förtid på grund av rökning. Alla som röker skadas av sin rökning och rökningen har effekt på i stort sett alla kroppens organsystem, och det är en viktig orsak till folksjukdomar som kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL), hjärt-kärlsjukdom och cancer.

Tobaksrökning är den dominerande förebyggbara orsaken till ohälsa, sjukdom och för tidig död"

<https://lakemedelsboken.se/terapiomraden/beroendesjukdomar/tobaksberoende/>

⁶¹ Även e-cigarett använder nikotin - vilket är hälsofarligt - och studier har visat att e-cigarettanvändning ökar risken för att börja röka cigaretter.

<https://www.cancerfonden.se/minska-risken/tobak/e-cigarett>

⁶² Redan ett par bloss från en e-cigarett med nikotin påverkar lunghälsan, visar en studie från Uppsala universitet och Karolinska Institutet, SVT, 2025.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ny-studie-skador-redan-efter-ett-fatal-bloss-pa-e-cigarett>

⁶³ I en artikel på Karolinska institutets hemsida beskrivs forskningen om vejp/e-cigarett och vitt snus och hur man försöker kartlägga både användning och hälsoeffekter.

<https://nyheter.ki.se/nikotin-i-ny-skepnad-forskningen-om-vejp-och-vitt-snus>

⁶⁴ Elza Dunkels och en rad forskare inom pedagogik och didaktik skrev om skärmar, enligt titlarna under artikeln - och av texten att döma - hade ingen av dem studerat hjärnforskning.

<https://www.svd.se/a/xgdXJX/forskolan-kan-inte-enbart-grundras-pa-hjarnforskning-skriver-debattorer>

⁶⁵ Hugo Lagercrantz om skärmar i förskolan i SvD, juni 2023:

"Den ökade digitaliseringen försämrar inte bara talutvecklingen utan också förmågan att läsa och skriva. Till skillnad från att vi föds med ett talcentrum i hjärnan, så har vi inget medfött "läscentrum". Men vi har en hjärnstruktur (letterbox) som har potentialen att utvecklas till ett sådant. Den franske hjärnforskaren Stanislaus Debaene som nyligen föreläste i Stockholm har visat att om hjärnans läs- och skrivcentrum inte utnyttjas, såsom hos analfabeter, tas nervcellerna i bruk för andra funktioner. Det är därför tänkbart att nervkretsar ämnade för läsning och skrivning blir mer digitalt inriktade. Det kan också gälla barns skriv- och bantverksförmåga. De strukturer i hjärnan som styr handens motorik för att leka, rita, skriva, sy och slöjda utvecklas sannolikt sämre hos barn som mest surfar och trycker på plattor.

Förskoleforskarna liksom Skolverket försäkrar att digitaliseringen inte får ske på bekostnad av lek, sport och bokläsning. Men en överväldigande majoritet av barnen prioriterar mobilen och paddan, därför att den hela tiden belönar barnet snabbt. Det tar mycket längre tid att få motsvarande belöning när man lägger pussel, leker, sportar eller läser.

Det finns inga bevis för att digitalisering av förskolan leder till en förbättrad kunskapsinhämtning, eller en hållbar och demokratisk utveckling. Vetenskapliga studier pekar snarare på motsatsen, det vill säga att digitalisering av förskolan leder till en försämrad kunskapsinhämtning. Först när barnen börjar i skolan kan de ha nytta av digitala medier under förutsättning att det kombineras med klassisk lärarundervisning, bokläsning och välskrivning."

<https://www.svd.se/a/JQXr18/hugo-lagercrantz-forskolan-bor-inte-digitaliseras>

⁶⁶ Agneta Gulz intervjuas om barn och skärmar i Vetenskap & Hälsa, maj 2025.

<https://www.vetenskaphalsa.se/barn-lar-sig-samre-via-skarm/>

67 Anna Hegstrand är föreläsare, konsult och har skapat en app som ska ge stöd till npf-familjer. Citatet om hur hennes son fick stöd publicerades på LinkedIn:
https://www.linkedin.com/posts/anna-hegestrand-a2505142_hur-har-2026-borjat-for-er-for-mig-har-activity-7430205516787650560-iSYt/?originalSubdomain=se

68 Kapitel 7 ”A tough problem for the west” i Thomas Gilovich och Lee Ross läsvärda bok handlar om forskning om stereotyper och hur lärare och andra kan använda metoder för att hjälpa underpresterande elever och grupper att prestera bättre. Gilovich & Ross, ”The wisest one in the room (Think Clearly. Make better decisions. Influence people.)”, OneWorld, 2017.

69 Sven Bölte intervjuas i Psykologtidningen, februari 2026.
<https://psykologtidningen.se/2026/02/18/sven-bolte-diagnoserna-passar-inte-riktigt-langre/>

70 Intervju med Sven Bölte i SvD, 2024-05-26.
<https://www.svd.se/a/4B1mbR/professor-politiker-forstar-absolut-inte-vad-adhd-ar>

71 Arne Lowden intervjuas om sommar och vintertid i SvD, oktober 2023.
<https://www.svd.se/a/qPzmyz/vintertiden-2025-ar-har-eu-utred-er-slop-ad-sommartid>

72 UNICEFS svenska generalsekreterare, Pernilla Baralt, på Unicefs svenska hemsida:
<https://unicef.se/overleva-och-utvecklas/vaccination/tre-miljoner-liv-raddas-varje-ar-av-vaccinationer>

73 Thaler och Sunstein skriver utförligt i ”Nudge” om hur kampanjen ”make a plan” fick fler att gå att rösta: resultaten är tillämpliga även på annat. Om du tänker igenom - och gärna beskriver för andra - hur du ska göra något ökar chansen att du gör det.

74 Internetstiftelsens rapport, september 2025.
<https://internetstiftelsen.se/om-oss/press/pressmeddelanden/svara-e-tjanster-inblick-i-svenskarnas-ai-promptar-och-en-riktig-google-utmanare/>

75 Richard Thaler fick Nobelpriset i ekonomi 2017, Cass Sunstein har bland annat fått det internationellt tunga Holbergpriset. De är båda professorer, på Harvard, respektive i Chicago. Sunstein är en av de mest citerade juridikprofessorerna i USA och arbetade i Obama-administrationen i Vita Huset 2009 - 2012 för att lagstiftning och regelverk skulle bli mer effektivt, med hjälp av nudging och annan beteendevetenskap.

76 För att underlätta handeln på det ”fondtorg” som skapades i pensionssystemet valde Sverige att luta sig mot det europeiska regelverk som finns för fondhandeln i Europa (UCITS). Någon egen tillsyn, med egna kriterier fanns inte. Alla blev tydligen förvånade när en rad bolag valde att registrera sina fonder på Malta eller i Luxemburg, där kontrollen är närmast obefintlig. Både Falcon Funds och Allra var placerade i dessa två länder. Antalet fonder gjorde det definitivt inte lättare för myndigheterna att kontrollera att allt gick rätt till. Ännu ett exempel på feltänk i premiepensionssystemet.

77 Forskaren Henrik Cronqvists studie heter ”Advertising and Portfolio Choice”.
<https://www.cerp.carloalberto.org/advertising-and-portfolio-choice-2/>

78 Bo Könberg, socialförsäkringsminister och pappa till premiepensionssystemet sa i en intervju på 7:e AP-fondens hemsida, 2025, att antalet fonder blev lite för många: ”Jag trodde kanske det skulle bli drygt 100 fonder. 900 var mer än vad någon kunde förutse.”
<https://www.ap7.se/blogg/jubileumspodden-bo-konberg-hur-skapades-premiempensionen/>

⁷⁹ Pensionsmyndigheten polisanmälde Falcon Funds i oktober 2016, då 2,7 miljarder kronor försvunnit ur fonderna.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/myndighet-polisanmaler-fondbolag>

⁸⁰ Det krävdes mycket arbete från Pensionsmyndigheten att stänga av Falcon Funds i pensionssystemet. Översynen av misstänkta bolag på fondtorget gjorde att oegentligheterna i Allra upptäcktes. Handeln med Allras fyra fonder stoppades i februari 2017.

<https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/allra-skandalen-detta-har-hant>

⁸¹ Den engelska texten (sidan 319 i "Nudge - the final edition"), lyder: *"Often people choose not to choose, and we should respect their choice. We have seen that Swedes who have entered the labor market in the past decade are overwhelmingly declining the option of becoming their own portfolio manager. We don't expect people to be their own physicians; why should we require them to make other complex decisions if there are trusted experts who can do it better, and on whom then freely choose to rely?"*

⁸² Om antalet döda i terrordåd, artikel i Tidningen Global som redogör för studie.

<https://tidningenglobal.se/2026/3-april-2026/ny-rapport-farre-doda-men-mer-komplex-terrorism-i-varlden/>

⁸³ Enligt The Lancets "Lancet Countdown on health and climate change".

[https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(26\)00025-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(26)00025-3/fulltext)
Läkartidningen skrev om rapporten i april 2025.

<https://lakartidningen.se/nyheter/klimatforandringar-dodade-tiotusentals-pa-ett-ar/>

⁸⁴ The Lancets rapport om hälsa och klimatförändringar publiceras regelbundet.

⁸⁵ 16 500 döda av värmen 2025, enligt rapport från "Grantham Institute – Climate Change and the Environment", vid topprankade universitetet Imperial i Storbritannien.

<https://www.imperial.ac.uk/grantham/publications/health/summer-heat-deaths-in-854-european-cities-more-than-tripled-due-to-climate-change.php>

⁸⁶ Rapport från KTH om koldioxidskatten, refererad i artikel på forskning.se, 23 januari 2024: "Koldioxidskatt är ett effektivt sätt att minska utsläpp"

<https://forskning.se/2024/01/23/koldioxidskatt-ar-ett-effektivt-satt-att-minska-utslapp/>

⁸⁷ "Fri luft i stan - en bättre miljözon i Stockholm.", rapport från Timbro.

https://timbro.se/app/uploads/2025/01/rapport_miljozoner_digital.pdf

⁸⁸ "Om tyranniet oroar dig - sex råd till dig som vill hejda rasister, troll och rysk statspropaganda från att förstöra den liberala demokratin.", Björn Sundin, BoD, 2021

<https://www.bjornsundin.se/böcker/>